

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ ЛАКАТОШ И ДРУГИ ПРОТИВ СРБИЈЕ

(Представка број 3363/08)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

7. јануар 2014. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима утврђеним у члану 44. став 2. Конвенције. Она може бити предмет редакторских промена.

У предмету Лакатош и други против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење), на заседању Већа у саставу:

Guido Raimondi, *председник*,

Işıl Karakaş,

Dragoljub Popović,

András Sajó,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

Egidijus Kūris, *судије*,

и Stanley Naismith, *секретар Одељења*,

после већања на затвореној седници 3. децембра 2013. године,
изриче следећу пресуду, која је усвојена тог дана:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (број 3363/08) против Србије коју је Суду поднело, према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција“) пет српских држављана, господин Славко Лакатош (у даљем тексту: „први подносилац представке“), господин Лајчи Димовић (у даљем тексту: „други подносилац представке“), господин Ивица Димовић (у даљем тексту: „трећи подносилац представке“), господин Маћаш Димовић (у даљем тексту: „четврти подносилац представке“), госпођа Рамајана Аметов (у даљем тексту: „пети подносилац представке“), 7. јануара 2008. године.

2. Подносиоце представке је заступао господин В. Јухас Ђурић, адвокат из Суботице (у даљем тексту: „ВЈЂ“). Владу Србије (у даљем тексту: „Влада“) у почетку је заступао њен бивши заступник господин С. Царић, а касније вршилац дужности заступника, госпођа Вања Родић.

3. Подносиоци представке су тврдили да су претрпели бројне повреде чланова 3, 5, 6. ст. 2. и 8. Конвенције, све у контексту кривичних предмета.

4. Представка је 22. септембра 2010. године достављена Влади. Такође је одлучено да се допуштеност и основаност представке разматрају истовремено (члан 29. став 1.).

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

5. Први, други, трећи, четврти и пети подносилац представке рођени су 1974 . године, 1980 . године, 1980. године, 1957. године и 1979. године. Трећи подносилац представке живео је у Хајдукову, док су сви остали подносиоци представке живели у Суботици.

A. Догађаји у основи и каснији кривични поступак

6. Током 2006. године и 2007. године у општинама Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бечеј, Кула, Нови Сад, Озаци, Сента, Сомбор и Врбас (у северној Србији) догодиле су се бројне пљачке. Главне мете била су старија лица, а неки од њих су претрпели озбиљне телесне повреде. Једна таква пљачка догодила се 5. новембра 2007. године у Кучури, селу у близини Врбаса, око 8.00 часова увече. Убрзо после тога полицијска патрола је приметила сумњиво возило у близини тог села. Иако је успела да ухапси друго лице, ПН, према наводу Владе, први, други и трећи подносилац представке успели су да побегну. Сутрадан ујутро четврти и пети подносилац представке су наводно отишли да их доведу у Суботицу. Полицијска патрола их је, међутим, зауставила пре уласка у град. Свих пет подносилаца представке је затим ухапшено и одведено у Полицијску станицу у Новом Саду.

7. Истражни судија је 6. новембра 2007. године наредио да се подносиоцима представке уради ДНК анализа. Пети подносилац представке је касније пуштена.

8. У посебним извештајима својим претпостављеним од 7. новембра 2007. године, полицајци укључени у горе описану операцију су изјавили да су се подносиоци представке опирали хапшењу и/или покушали да побегну, због чега су они морали да примене силу, а подносиоци представке су претрпели неке повреде. Први и трећи подносилац представке су посебно имали огреботине на челу, други подносилац представке је имао „црвенило на челу (изнад обрва) као и око десног ока“, а четврти подносилац представке је имао „огреботину на левој страни главе (слепоочници)“. У вези са првим и трећим подносиоцем представке, у извештајима је констатовано да им лекарска помоћ није пружена пошто је нису ни тражили. Полицајац В.Д. је такође навео да га је други подносилац представке повредио током хапшења.

9. Први, други, трећи и четврти подносилац представке су 8. новембра 2007. године изведени пред истражног судију. Они су се, у присуству јавног тужиоца, жалили да их је полиција тукла током

хапшења и у Полицијској станици у Новом Саду. Истражни судија је такође констатовао повреде које су претрпели други и четврти подносилац представке. Посебно је други подносилац представке имао повреде у виду две огреботине и једне раздеротине на задњој левој страни врата, док су повреде четвртог подносиоца представке укључивале модрице на левом рамену и лицу. Уз одобрење истражног судије, адвокат подносилаца представке је направио фотографије њихових повреда. Четврти подносилац представке је затим пуштен, а први, други и трећи подносилац представке су задржани у притвору под сумњом да су извршили бројне пљачке и с обзиром на озбиљност могуће казне и природу наводних кривичних дела (према члану 142. став 2 (5) Законика о кривичном поступку (видети став 38. у даљем тексту). Истражни судија је изјавио да су сва кривична дела у питању почињена на сличан начин, конкретно да су: (i) напади извршени ноћу; (ii) жртве старији људи који су живели сами; (iii) против њих је употребљена претерана физичка сила, која је у неким случајевима имала за последицу озбиљну телесну повреду; и (iv) да су жртве остављене везане конопцима у њиховим кућама.

10. Полиција је истог дана одржала конференцију за штампу због овог случаја. Наводно, неки од полицајаца на високом положају у Полицијској станици у Новом Саду помињали су подносиоце представке као чланове криминалне групе која је извршила наведене пљачке. Полиција је такође наводно обавестила новинаре да је локално становништво толико узнемирено да је већ почело да организује „сеоске страже“ ради сопствене заштите (видети „Грађански лист“, дневне новине објављене у Новом Саду, 9. новембра 2007. године, стр. 13). За новине су дате фотографије првог, другог, трећег и четвртог подносиоца представке.

11. Сходно налогу истражног судије од 13. новембра 2007. године, лекар је истог дана прегледао првог, другог и трећег подносиоца представке. Према лекарском извештају: (i) први подносилац представке је имао модрице и /или подлив на темену, левој ушној шкољки, рукама и ногама; (ii) други подносилац представке на челу, левој ушној шкољки, врату и ногама; а (iii) трећи подносилац представке на челу, десном рамену, леђима и левом стопалу. Четврти подносилац представке није био на лекарском прегледу зато што се наводно вратио у Суботицу. Његове повреде су, међутим, документоване фотографијама направљеним 8. новембра 2007. године и састојале су се од модрица и огреботина на левом рамену, леђима и стомаку.

12. Пети подносилац представке је 29. новембра 2007. године дала исказ истражном судији у коме каже да ју је полиција шамарала након хапшења 8. новембра 2007. године.

13. Четврти и пети подносилац представке су 13. децембра 2007. године затражили од истражног судије да их обавести да ли се и даље чувају резултати њихове ДНК анализе, и ако се чувају, да наложи њихово уништење.

14. Јавни тужилац је 29. фебруара 2008. године подигао оптужницу. Први, други и трећи подносилац представке, као и ПН, оптужени су за четрнаест пљачки и три покушаја пљачке. Други подносилац представке је такође оптужен да је нанео озбиљну телесну повреду са намером да се супротстави хапшењу. Јавни тужилац је истог дана одлучио да кривично не гони четвртог и петог подносиоца представке.

15. На расправи одржаној 11. јуна 2008. године у Окружном суду у Новом Саду, трећи подносилац представке је, између осталог, изјавио да је 8. новембра 2007. године показао свом адвокату „повреде задобијене у полицијском притвору у Новом Саду“. Он је даље испричао да током хапшења „против њега није примењена сила“.

16. Сходно налогу председавајућег судије, 22. септембра 2008. године направљен је додатни лекарски извештај о повредама које су претрпели први, други и трећи подносилац представке. У њему је наведено да су повреде евидентиране 13. новембра 2007. године нанете „вишеструком применом механичке силе“. Могућност да су оне проузроковане падом је одбачена. У вези са временом настанка, изгледа да су повреде првог, другог и трећег подносиоца представке претрпљене неких три, седам, односно, три дана пре 13. новембра 2007. године. У уводу извештаја се, међутим, наводи да нема јасног временског разграничења у развоју подлива. Најзад, у извештају се разматрају фотографије повреда првог и другог подносиоца представке и закључује, између осталог, да су 13. новембра 2007. године евидентиране неке додатне повреде у поређењу са повредама приказаним на фотографијама. У вези са трећим подносиоцем представке, постоје разлике. Већина повреда је евидентирана у оба наврата, а неке додатне повреде евидентиране су 13. новембра 2007. године.

17. Окружни суд у Новом Саду је 10. јула 2009 . године утврдио да су први и трећи подносилац представке криви за тринаест пљачки и четири покушаја пљачке и осудио их на казну затвора од четрнаест година и шест месеци. Он је утврдио да је други подносилац представке крив за тринаест пљачки, четири покушаја пљачке и наношење озбиљне телесне повреде полицајцу са намером да се супротстави хапшењу и осудио га затворском казном од петнаест година.

18. Апелациони суд у Новом Саду је 1. марта 2011. године укинуо осуде првог, другог и трећег подносиоца представке и наложио поновно суђење. У образложењу, суд је констатовао разне процесне недостатке и описао образложење спорне пресуде као „неразумљиво“.

Првом, другом и трећем подносиоцу представке притвор је, међутим, продужен по истом основу као и раније.

19. Сада преименовани Виши суд у Новом Саду је 11. новембра 2011. године утврдио да су први, други и трећи подносилац представке криви и одредио исте казне као и раније. У образложењу, он се позвао, између осталог, на налазе медицинских стручњака од 13. новембра 2007. године и 22. септембра 2008. године, као и на исказе умешаних полицајаца, и закључио да су повреде које су претрпели први, други и трећи подносилац представке настале због њихових покушаја да избегну хапшење и/или побегну од полиције. Виши суд је најзад констатовао да је после њиховог пријема у Окружни затвор 9. новембра 2007. године, у односу на првог и трећег подносиоца представке, а 12. новембра 2007. године, у односу на другог подносиоца представке, затворски лекар: (i) утврдио да први подносилац представке нема повреде; (ii) изјавио да други подносилац представке пати од узнемирености; и (iii) потврдио да је трећи подносилац представке имао подливе на леђима.

20. Апелациони суд је 4. јуна 2012. године потврдио ову пресуду.

21. Први, други и трећи подносилац представке су 9. августа 2012. године уложили жалбу Уставном суду позивајући се на бројне материјалне и процесне повреде. Овај поступак је још у току.

22. Први, други и трећи подносилац представке су 28. децембра 2012. године ослобођени даљег служења казни с обзиром на општу амнестију коју је одобрила Скупштина Србије.

Б. Додатне чињенице у вези са притвором у истрази

23. Окружни суд у Новом Саду је 5. децембра 2007. године, 4. фебруара, 4. марта, 1. априла, 30. маја, 30. јула, 1. октобра и 1. децембра 2008. године, 30. јануара, 1. априла и 1. јуна 2009. године продужио притвор у истрази првом, другом и трећем подносиоцу представке с обзиром на озбиљност могуће казне и природу наводног кривичног дела. Законска основа и образложења у свим овим одлукама, у релевантном делу, одговарају образложењу и законској основи налога за притвор који је 8. новембра 2007. године одредио истражни судија (видети став 9. у горњем тексту и 38. у доњем тексту).

24. Пошто је Врховни суд одбацио њихове жалбе на истој основи, трећи подносилац представке је 18. јуна 2008. године и 6. јула 2009. године уложио две посебне уставне жалбе. У одлукама од 25. децембра 2008. године, односно 8. октобра 2009. године, Уставни суд је, између осталог, разматрао да ли су основи и разлози притвора у складу са његовим уставним правом које одговара члану 5. Конвенције и одлучио да јесу. У одлуци од 25. децембра 2008. године, у контексту благовремености уставне жалбе, Уставни суд је разматрао налоге за

притвор одређене између 8. новембра 2007. године и 30. маја 2008. године и закључио да би њих требало разматрати заједно (с обзиром на „постојање временског континуитета“ и чињеницу да је трећи подносилац представке и даље био притворен). Одлука Уставног суда од 8. октобра 2009. године односила се на налог за притвор од 1. јуна 2009. године.

25. Уставни суд је 9. јуна 2011. године одбацио жалбе првог, другог и трећег подносиоца представке у вези са дужином њиховог притвора после доношења одлуке Окружног суда од 10. јула 2009 . године.

В. Остале релевантне чињенице

26. ПН је поднео кривичну пријаву 31. јула 2009. године тврдећи да га је полиција злостављала. Јавни тужилац је 6. децембра 2010. године одбацио ову пријаву због непостојања доказа да је кривично дело учињено.

27. Виши суд у Новом Саду је 31. децембра 2010. године обавестио Владу да се узорци ДНК анализе четвртог и петог подносиоца представке и даље чувају у Институту за судску медицину у Новом Саду. Он је даље констатовао да не постоји посебни закон о чувању, коришћењу и уништавању ДНК материјала. Према томе, такав материјал се не може уништити без судске одлуке у том смислу.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО И ПРАКСА

А. Устав Републике Србије (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“ - „Сл. гласник РС“ – број 98/06)

28. Члан 16. став 2. Устава гласи како следи:

“... [Р]атификовани међународни уговори су саставни део [српског] правног система... и непосредно се примењују...”

29. Члан 18. Устава гласи како следи:

„Људска и мањинска права зајемчена Уставом непосредно се примењују.

Уставом се јемче... непосредно се примењују људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права... [и] ... потврђеним међународним уговорима и законима ... Законом се може прописати начин остваривања ових права само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остварење појединог права због његове природе, при чему закон ни у ком случају не сме да утиче на суштину зајемченог права.

Одредбе о људским и мањинским правима тумаче се ... сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење.“

Б. Закон о Уставном суду (објављен у „Сл. гласнику РС“, број 109/07, измене објављене у „Сл. гласнику РС“, број 99/11)

30. Члан 87. прописује да ако Уставни суд пресуди у корист групе лица о датом питању, та ће одлука такође важити за друга лица у истој правној ситуацији, чак и ако никада нису лично уложили уставну жалбу због предметног питања.

В. Кривични законик (објављен у „Сл. гласнику РС“, број 85/05, измене објављене у „Сл. гласнику РС“, бр. 88/05, 107/05, 72/09 и 111/09)

31. Члан 137. Законика гласи како следи:

„1 Ко злоставља другог или према њему поступа на начин којим се вређа људско достојанство, казниће се затвором до једне године.

2. Ко применом силе, претње, или на други недозвољени начин другоме нанесе велики бол или тешке патње с циљем да од њега или трећег лица добије признање, исказ или друго обавештење или да се он или неко треће лице застраши или незаконито казни, ... казниће се затвором од шест месеци до пет година.

3. Ако дело из ст. 1. и 2. овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се за дело из става 1. Затвором од три месеца до три године, а за дело из става 2. затвором од једне до осам година.“

Г. Законик о кривичном поступку (објављен у „Службеном листу Савезне Републике Југославије– „Сл. лист СРЈ“ – број 70/01, измене објављене у „Сл. листу СРЈ“, број 68/02 и у „Сл. гласнику РС“, бр. 58/04, 85/05, 115/05, 49/07, 122/08, 20/09, 72/09 и 76/10)

32. Члан 3. прописује да, између осталог, сва државна тела и службе поштују право свих лица на претпоставку невиности осим ако њихова кривица није доказана и док се не докаже правоснажном судском одлуком.

33. Члан 5. прописује да, између осталог, притворено лице мора бити обавештено о праву да га лекар прегледа „без одлагања“. Ова дужност важила је и за полицију и за истражног судију (видети „Коментар Законика о кривичном поступку“, проф. Др Тихомир Васиљевић и проф. Др Момчило Грубач, „Јустинијан“, Београд, 2005. година, стр. 35.). Члан 5. је донекле измењен ступањем на снагу измена Законика о кривичном поступку објављених у „Сл. гласнику РС“, број 72/09.

34. Члан 12. забрањује, између осталог, сваку и све врсте насиља које имају за циљ изнуђивање признања или исказе од осумњиченог

и/или оптуженог, или заправо било ког другог лица умешаног у поступак.

35. Чланови 19, 20, 46. и 235., тумачени заједно, прописују да се, између осталог, формални кривични поступак може покренути на захтев овлашћеног тужиоца. У вези са кривичним делима која се кривично гоне по службеној дужности, укључујући злостављање и мучење, овлашћени тужилац је лично јавни тужилац. Његово овлашћење да одлучи да ли да кривично гони је, међутим, везано начелом законитости, које захтева да он мора да поступа када год постоји основана сумња да је извршено неко кривично дело које подлеже кривичном гоњењу по службеној дужности. Нема разлике у томе да ли је јавни тужилац сазнао за догађај из кривичне пријаве коју је поднео оштећени или неко друго лице, или је заправо само чуо гласине у том смислу.

36. Члан 133. прописује, између осталог, да се учешће туженог у кривичном поступку може осигурати слањем „судских позива, довођењем у суд силом, издавањем забране напуштања места пребивалишта, [као и] одређивањем јемства или притвора“. Надлежни суд не примењује строжију меру, како би осигурао присуство туженог, ако се мање строгим мером може постићи иста сврха. Такође, мере престају да важе по службеној дужности када престану да постоје разлози за њихову примену, или се замењују мање строгим мерама пошто се услови испуне.

37. Члан 137. прописује да се, између осталог, окривљени који треба да буде стављен у притвор и окривљени који је већ стављен у притвор само због постојања околности које указују да ће побећи, може оставити на слободи, односно може се пустити на слободу ако он лично, или неко други за њега пружи јемство да до краја кривичног поступка неће побећи, а сам окривљени обећа да се неће крити и да без одобрења неће напустити место пребивалишта.

38. Члан 142. став 1 (5) прописује да се неко лице може задржати у притвору под основаном сумњом да је учинило кривично дело, ако је могућа затворска казна дужа од десет година и ако је то оправдано због посебно тешких околности кривичног дела. Све до септембра 2009. године, када су измене Законика о кривичном поступку објављене у „Сл. гласнику РС“, број 72/09 ступиле на снагу, члан 142. став 2 (5) прописивао је да се неко лице може задржати у притвору под основаном сумњом да је учинило кривично дело ако је могућа затворска казна дужа од десет година и ако је то оправдано због начина извршења или других посебно тешких околности кривичног дела.

39. Члан 224. прописује, између осталог, да се кривична пријава може поднети у писаној форми или усмено надлежном јавном

тужиоцу, као и да је суд, ако добије пријаву ове врсте, одмах прослеђује надлежном јавном тужиоцу.

40. Члан 61. прописује да ако јавни тужилац одлучи да нема основа за подизање оптужнице, он о тој одлуци мора да обавести оштећеног, који онда има право да преузме кривично гоњење у предмету у сопствено име, у својству „супсидијарног тужиоца“.

41. Члан 228. став 7. прописује да, између осталог, осумњичени има право да тражи да истражни судија одреди његов лекарски преглед. Одлука истражног судије с тим у вези, као и касније мишљење лекара, улажу се у списе предмета.

Д. Закон о полицији (објављен у „Сл. гласнику РС“, број 101/05)

42. Члан 86. прописује да, када год је примењена сила, односно полицајац доставља писани извештај свом претпостављеном у року од 24 часа. Претпостављени онда утврђује да ли је примена силе била оправдана и законита.

Ђ. Закон о облигационим односима (објављен у „Службеном листу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ – „Сл. лист СФРЈ“ – број 29/78, измене објављене у „Сл. листу СФРЈ“, бр. 39/85, 45/89 и 57/89, и у „Сл. листу СРЈ“, број 31/93)

43. Чланови 157, 199. и 200. Закона о облигационим односима, узети заједно, прописују, између осталог, да свако ко је претрпео страх, физички бол или душевну патњу због повреде угледа, личног интегритета, слободе или других права личности има право да тражи објаву судске одлуке, материјалну накнаду и захтева друге видове накнаде „који би могли“ омогућити одговарајуће нематеријално задовољење (видети, на пример, пресуду П бр. 3879/03 Првог општинског суда у Београду од 29. априла 2004. године, коју је, у релевантном делу, потврдио Врховни суд дана 25. маја 2006. године, досудивши накнаду за, између осталог, повреду претпоставке невиности према члану 200.; видети такође пресуду П.бр. 2939/01 Општинског суда у Шапцу од 20. фебруара 2002. године, коју је коначно потврдио Врховни суд дана 21. априла 2004. године, наложивши престанак дискриминаторног поступања и објављивање извињења према чл. 157. и 199.).

44. Члан 172. став 1. прописује да је правно лице, што укључује и државу, одговорно за било коју штету коју проузрокује неко „његово тело“ неком „трећем лицу“. Ова одредба обухвата одговорност државе за свако погрешно поступање и/или грешку судова и полиције (видети,

на пример, пресуду Врховног суда од 10. новембра 2002. године, рев. 6203/02, и 10. априла 2003. године, рев. број 1118/03).

Е. Закон о јавном информисању (објављен у „Сл. гласнику РС“, број 43/03, измене објављене у „Сл. гласнику РС“, бр. 61/05, 71/09, 89/10 и 41/11)

45. Члан 3. прописује, између осталог, да новинари и уредници проверавају порекло и истинитост свих информација пре објављивања.

46. Члан 37. прописује, између осталог, да се нико не може описати као починилац неког кривичног дела пре доношења правоснажне судске пресуде у том смислу.

47. Члан 84. прописује да је држава одговорна за било какву и сваку штету насталу објављивањем нетачних или непотпуних информација датих од стране неког владиног органа.

48. Чланови 85. и 86. прописују да се парнична тужба на основу члана 84. мора поднети у року од шест месеци после објављивања предметне информације, и да се поступак због тога покренут води по хитном поступку.

Ж. Закон о заштити података о личности (објављен у „Сл. гласнику РС“, број 97/08, измене објављене у „Сл. гласнику РС“, бр. 104/08, 68/12 и 107/12)

49. Овај Закон регулише разна питања о заштити података о личности, укључујући и механизам управне и судске ревизије на располагању лицима која сматрају да су њихова права повређена.

50. Члан 13. посебно прописује да држава може прикупљати и обрађивати податке о личности без сагласности лица у питању, ако је то неопходно у сврхе кривичне истраге или кривичног гоњења и ако се то ради у складу са релевантним законима.

И. Остала домаћа судска пракса

51. Општински суд у Новом Саду је 21. фебруара 2006. године, између осталог, признао наводне повреде чланова 5. и 8. Конвенције, и наложио Туженој држави да тужиоцу исплати одређени износ накнаде (П бр. 1848/05). Окружни суд у Новом Саду је 8. новембра 2006. године потврдио ову пресуду и повећао досуђену накнаду (Гж.бр. 3293/06).

52. Постоји такође и домаћа судска пракса која указује да је тужилац који се притужује због незаконитости притвора, као и питања у вези са приватним животом, укључујући и незаконито фотографисање, могао да пред домаћим судовима добије одштету.

Конкретно, 21. фебруара 2006. године Општински суд у Новом Саду је, између осталог, признао наводне повреде чланова 5. и 8. Конвенције, и Туженој држави наложио да тужиоцу исплати одређени износ накнаде (Пбр. 1848/05). Окружни суд у Новом Саду је 8. новембра 2006. године потврдио ову пресуду и повећао досуђену накнаду (Гж.бр. 3293/06).

III. РЕЛЕВАНТНИ МЕЂУНАРОДНИ ИЗВЕШТАЈИ

А. Извештај Влади Србије и Црне Горе о посети Србији и Црној Гори Европског одбора за спречавање мучења и нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања (у даљем тексту: „ЦПТ“) од 16. до 28. септембра 2004. године, објављен 18. маја 2006. године.

53. Релевантни делови овог извештаја гласе како следи:

„203. Делегација ЦПТ је саслушала бројне наводе намерног физичког злостављања лица лишених слободe од стране *полиције* широм Србије. Неки наводи су се односили на злостављање у време или одмах после хапшења, док су се други односили на злостављање за време испитивања од стране полиције и, посебно, за време саслушања од стране полицајаца криминалистичке полиције. Многи притвореници са којима је делегација разговарала навели су да су шамарани, ударани песницом, шутирани или тучени пендрецима за време притвора у полицији. Један број примљених навода укључивао је и недавне извештаје о ударању по длановима руку или табанима стопала, стављање пластичне вреће на главу притвореника да би се изазвало привремено гушење, или примену електричних шокова по разним деловима тела. Наводно злостављање је у неколико случајева било тако озбиљно да би се сасвим могло сматрати мучењем.

... Даље, у скоро свим полицијским станицама које су посећене у Београду, делегација је пронашла безбол палице и сличне нестандартне и необележене предмете у канцеларијама коришћеним за испитивање.

204. Информације којима располаже ЦПТ указују да се лица осумњичена за кривично дело суочавају са значајним ризиком да ће их полиција у Србији злостављати у време хапшења и током првих часова у полицијском притвору. Бројност и тежина навода о злостављању од стране полиције позивају на хитну акцију домаћих власти ...

206. У вези са основним јемствима против злостављања лица лишених слободe од стране полиције (нпр. право да се о чињеници притвора обавести блиски рођак или трећа страна; право на адвоката и лекара), тренутно њихово практично спровођење оставља много тога што се може пожелети; ЦПТ је дао детаљне препоруке у овој области ...“

Б. Извештај Влади Србије о посети Комитета против мучења Србији од 19. до 29. новембра 2007. године, објављен 14. јануара 2009. године

54. Релевантни одељци овог извештаја гласе како следи:

“13. Бројни наводи о злостављању од стране полиције за које је делегација ЦПТ чула током посете 2007. године је био мањи, а наводна злостављања мање озбиљна, него у време прве посете Комитета 2004. године.

Кад се то каже, делегација је заиста примила један број навода о физичком злостављању (које се састојало од ударања песницом, шутирања, удараца пендрецима, ударцима тешком књигом или ролном мокрих новина, и везивања лисицама за непокретне предмете у хипер-издуженом положају) за време испитивања од стране службеника криминалистичке полиције, да би се добила признања или друге информације. Изгледа да су малолетници осумњичени за тешка кривична дела посебно изложени физичком насиљу. Даље, делегација је добила неколико извештаја о вербалном малтретирању и претњама за време испитивања ...

14. Већина навода о злостављању односила се на извесно време пред посету делегације; сходно томе, све повреде које су могле бити изазване наводним злостављањем би скоро сигурно зарасле у међувремену ...

15. Требало би такође приметити да је, у неколико полицијских станица које је посетила (нпр. у Бору, Инђији, Ковину, Петровцу на Млави, Неготину и Руми), делегација исто пронашла – у канцеларијама коришћеним за разговоре – разне нестандартне предмете (као што су безбол палице, гвоздене шипке, дрвене палице, дебели метални каблови итд.). **ЦПТ понавља препоруку да се сви нестандартни предмети одмах уклоне из свих полицијских просторија где се лица могу задржавати или испитивати. Сваки такав предмет одузет за време кривичне истраге требало би унети у посебну евиденцију, прописно обележити (са ознаком случаја на који се односе) и држати у одређеном складишту.**

...

19. Као што је ЦПТ нагласио у извештају о првој посети Србији, очигледно је да судије морају предузети одговарајуће радње када постоје индикације да може доћи до злостављања од стране полиције. С тим у вези, требало би констатовати да су нека лица са којима се разговарало за веме посете 2007. године навела да су истражне судије пред које су изведена ради одређивања притвора игнорисала њихове притужбе на лоше понашање полиције ...”

ПРАВО

I. НАВОДНЕ ПОВРЕДЕ ЧЛАНА 3. КОНВЕНЦИЈЕ

55. Сви подносиоци представке су се притуживали на основу члана 3. да их је злостављала полиција и да није постојала делотворна званична истрага о злостављању.

56. Члан 3. Конвенције гласи како следи:

„Нико не сме бити подвргнут мучењу, или нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању...”

А. Допуштеност

1. У вези са првим, другим и трећим подносиоцем представке

57. Влада је остала при ставу да су први, други и трећи подносилац представке пропустили да исцрпе доступне правне лекове у кривичном поступку. Суд сматра да ова примедба улази у саму срж питања да ли су наведени подносиоци представке претрпели повреду члана 3. у процесном смислу и да би било прикладније да се она разматра у оквиру основаности. Он зато одлучује да примедбу разматра заједно са основаношћу притужби подносилаца представке. Притужбе првог, другог и трећег подносиоца представке нису даље очигледно неосноване, у оквиру значења члана 35. став 3 (а) Конвенције, и нису неосноване ни по једној основи. Оне се, према томе, морају прогласити допуштеним.

2. У вези са четвртим подносиоцем представке

58. Четврти подносилац представке је преминуо 9. децембра 2009. године.

59. О овој чињеници његов заступник је обавестио Суд 11. јануара 2011. године, и назначио да госпођа Силвана Димовић, кћерка четвртог подносиоца представке, жели да настави поступак који је покренуо њен отац.

60. Влада није дала коментар с тим у вези.

61. Суд подсећа да је у једном броју случајева у којима је подносилац представке преминуо током поступка, узео у обзир исказе наследника подносиоца представке или блиских чланова породице који су изразили жељу да поступак наставе пред Судом (видети *Karner против Аустрије*, број [40016/98](#), став 22., ЕЦХР 2003-IX, са даљим позивањима).

62. У околностима конкретног случаја, Суд сматра да госпођа Силвана Димовић има основ да настави поступак уместо оца (видети, уз одговарајуће измене, међу многим другим ауторитетима, а посебно у контексту члана 3., *Sulejmanov против Бивше Југословенске Републике Македоније* (одлука), број 69875/01, 18. септембар 2006. године). Суд наставља, међутим, да њу наводи као „четвртог подносиоца представке“ ради једноставности (видети *Raimondo против Италије*, пресуда од 22. фебруара 1994. године, став 2. серија А број 281-А).

63. Влада је најзад тврдила да четврти подносилац представке није исцрпео доступне правне лекове у кривичном поступку. Суд сматра да, управо као и у вези са првим, другим и трећим подносиоцем представке, ова примедба улази у саму срж питања да ли је четврти подносилац представке претрпео повреду процесног аспекта члана 3. и

да ли је прикладније да се то разматра у оквиру основаности. Он, према томе, одлучује ову примедбу разматра заједно са основаношћу притужбе четвртог подносиоца представке. Притужба четвртог подносиоца представке такође није очигледно неоснована, у оквиру значења члана 35. став 3 (а) Конвенције, и није недопуштена ни по једном другом основу. Она се према томе мора прогласити допуштеном.

3. У вези са петим подносиоцем представке

64. Суд примећује да спис предмета не садржи ништа, осим сопственог исказа петог подносиоца представке истражном судији од 29. новембра 2007. године, што би подржало наводе да ју је полиција шамарала после хапшења. Произилази да су притужбе петог подносиоца представке према члану 3. у материјалном и процесном смислу, необразложене и да се, као такве, морају одбацити у складу са чланом 35. ст. 3 (а) и 4. Конвенције.

Б. Основаност

1. Поднесци странака

(а) Поднесци Владе

(i) Материјални аспект

65. Влада је тврдила да полиција није имала избора већ да примени силу пошто су се први, други, трећи и четврти подносилац представке супротстављали хапшењу и/или покушали да побегну. У сваком случају, све повреде које су претрпели нису достигле праг мучења, нечовечног и/или понижавајућег поступања у оквиру значења члана 3. Такође, наведени искази подносилаца представке о томе када је тачно дошло до малтретирања, приликом хапшења или касније, нису доследни, а трећи подносилац представке је чак изјавио да он није малтретиран приликом хапшења. Исто тако је било недоследности у њиховим исказима у вези са трајањем наведеног малтретирања. Само је први подносилац представке признао пред полицијом да је учинио предметна кривична дела, док други и трећи подносилац представке то нису учинили. Према томе, тешко је тврдити да је полиција применила силу да би изнудила њихова признања. У лекарском извештају од 22. септембра 2008. године такође се закључује да су повреде које су претрпели први, други и трећи подносилац представке нанете у периоду од три до седам дана пре 13. новембра 2007. године. Најзад, Влада је подсетила да четврти подносилац представке није био на лекарском прегледу 13. новембра 2007. године.

(ii) Процесни аспект

66. Влада је приметила да први, други, трећи и четврти подносилац представке нису уопште поднели писане кривичне пријаве против предметних полицајаца. Да су то учинили, они су могли, у случају одбацавања, преузети кривично гоњење у својим предметима у својству супсидијарних тужилаца. Осим тога, или алтернативно, требало је да први, други, трећи и четврти подносилац представке поднесу писане захтеве истражном судији, тражећи да се записник са рочишта одржаног 8. новембра 2007. године, у вези са њиховим наводним повредама, проследи надлежном јавном тужиоцу.

67. Влада је такође тврдила да иако је кривична пријава ПН у вези са истим догађајем одбачена, то не значи да би јавни тужилац свакако дошао до истог закључка у вези са осталим подносиоцима представке. У сваком случају, ПН није ни покушао да преузме кривично гоњење у свом предмету у својству супсидијарног тужиоца и тиме је себи ускратио прилику да судови разматрају његове захтеве.

68. Најзад, Влада је остала при ставу да се не може рећи да су домаће власти остале пасивне према тврдњама о злостављању. Конкретно, лекари су прегледали првог, другог и трећег подносиоца представке 13. новембра 2007. године на основу налога истражног судије. Такође, у каснијем кривичном поступку покренутом против наведена три подносиоца представке, суд је саслушао додатно вештачење у вези са предметним повредама и прибавио додатне лекарске извештаје. Коначно, суд је, пошто је нашао да су ова три подносиоца крива, сматрао да су они претрпели повреде као последицу покушаја да се супротставе хапшењу и/или побегну од полиције.

(б) Поднесци подносилаца представке

69. Први, други, трећи и четврти подносилац представке су тврдили да су тиме што су 8. новембра 2007. године обавестили истражног судију, као и јавног тужиоца, они заправо поднели кривичну пријаву у оквиру значења Законика о кривичном поступку. Ову пријаву надлежни органи, међутим, нису никада обрадили.

70. У вези са налогом истражног судије да лекари прегледају првог, другог и трећег подносиоца представке, он је прекасно издат и пре је омео него олакшао правилно утврђивање битних чињеница. Према члану 5. Законика о кривичном поступку наведени подносиоци представке требало је да буду прегледани 8. новембра 2007. године, најкасније. У сваком случају, било је очигледно да су први, други и трећи подносилац представке били злостављани за време хапшења и/или док су били у полицијској станици у Новом Саду. Искази подносилаца представке истражном судији, односно полицијски и лекарски извештаји, као и фотографије направљене 8. новембра 2007. године, су пружиле образложење у том смислу.

71. Најзад, први подносилац представке је оспорио веродостојност записника који документује његова наводна признања.

2. Оцена Суда

(а) Материјални аспект

72. Суд подсећа да се члан 3. Конвенције мора сматрати једном од најосновнијих одредаба Конвенције које представљају суштинске вредности демократских друштава која чине Савет Европе (видети *Pretty против Уједињеног Краљевства*, број 2346/02, став 49., ЕЦХР 2002-III). Супротно осталим одредбама у Конвенцији, он је формулисан у апсолутном смислу, без изузетака или услова, или могућности ограничења према члану 15. Конвенције (видети, између осталог, *Chahal против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 15. новембра 1996. године, став 79., *Извештаји о пресудама и одлукама* 1996-V).

73. Према утврђеној пракси Суда, злостављање мора да има минимални ниво озбиљности како би потпадало под оквир члана 3. Оцена овог минималног нивоа озбиљности је релативна; он зависи од свих околности предмета, као што је трајање поступања, физички и душевни утицаји на жртву и, у неким случајевима, пол, узраст и здравствено стање жртве (видети, међу другим ауторитетима, *Gäfgen против Немачке* [ВВ], број 22978/05, став 88., ЕЦХР 2010; *Price против Уједињеног Краљевства*, број 33394/96, став 24., ЕЦХР 2001-VII; *Mouisel против Француске*, број 67263/01, став 37., ЕЦХР 2002-IX; и *Jalloh против Немачке* [ВВ], број 54810/00, став 67., 11. јул 2006. године).

74. Суд утврђује да је поступање „нечовечно“ због тога што је, између осталог, са предумишљајем, што је трајало сатима и изазвало или стварну телесну повреду или интензивну физичку и душевну патњу (видети *Labita против Италије* [ВВ], број 26772/95, став 120., ЕЦХР 2000-IV). Поступање се сматра „понижавајућим“ када је било такво да је код жртава изазвало осећања страха, патње и подређености која су их могла понизити и евентуално сломити њихов физички или морални отпор (видети *Hurtado против Швајцарске*, 28. јануар 1994. године, мишљење Комисије, став 67., серија А број 280, и *Wieser против Аустрије*, број 2293/03, став 36., 22. фебруар 2007. године). Стална душевна узнемиреност проузрокована претњом од физичког насиља и очекивањем истог, на исти начин се сматра да прелази праг члана 3. (видети *Родић и други против Босне и Херцеговине*, број 22893/05, став 73., 27. мај 2008. године).

75. Суд наглашава да, у вези са неким лицем лишеним слободе, свака примена физичке силе због његовог сопственог понашања, која није строго неопходна, умањује људско достојанство и у принципу је

повреда права утврђеног у члану 3. Конвенције. Захтеви истраге и непоречиве потешкоће својствене борби против криминала не могу оправдати постављање граница заштити која се пружа у вези са физичким интегритетом појединаца (*Ribitsch против Аустрије*, 4. децембар 1995. године, став 38., серија А број 336; *Tomasi против Француске*, 27. август 1992. године, став 115., серија А број 241-А).

76. Лица у притвору су у осетљивом положају, а власти су обавезне да воде рачуна о поступању са њима. Када полиција притвори појединца доброг здравља, а утврди се да је повређен у време пуштања на слободу, за државу је обавезујуће да пружи уверљиво објашњење како је дошло до повреда, а ако то не учини јасно је да настаје питање према члану 3. Конвенције (видети, међу многим другим ауторитетима, *Selmouni против Француске* [ВВ], број 25803/94, став 87., ЕЦХР 1999-V). Иако, у принципу, задатак Суда није да замењује сопствену оцену чињеница оценом домаћих судова, налази домаћих судова с тим у вези ипак нису обавезујући за Суд (видети, на пример, *Ribitsch*, цитиран у горњем тексту, став 32.). При оцени доказа, Суд углавном примењује стандард доказа „ван основане сумње“ (видети *Ireland против Уједињеног Краљевства*, 18. јануар 1978. године, став 161., серија А број 25). Такав доказ, међутим, може да произилази из истовременог постојања довољно јаких, јасних и истоветних мешања или сличних необоривих претпоставки чињенице (видети, на пример, *Salman против Турске* [ВВ], број 21986/93, став 100., ЕЦХР 2000-VII).

77. Ако се вратимо на предметни случај, Суд констатује да повреде које су претрпели први, други и трећи подносилац представке доказује сачињени записник и фотографије направљене уз сагласност истражног судије 8. новембра 2007. године, резултати лекарског прегледа од 13. децембра 2007. године, и налази лекарског извештаја од 22. септембра 2008. године (видети ст. 9, 11. и 16. у горњем тексту). Према томе, питање које остаје да се реши је време наношења повреда. С тим у вези, чак и под претпоставком да су подносиоци представке заиста пружали отпор приликом хапшења или покушали да побегну како је Влада тврдила, и тако претрпели повреде, Суд је мишљења да само ово не може оповргнути тврдњу да су први, други и трећи подносилац представке заиста били изложени малтретирању у притвору у полицији. Конкретно, у поређењу са повредама утврђеним у извештају на основу лекарског прегледа првог, другог и трећег подносиоца представке обављеног 13. децембра 2007. године било је видљиво мање повреда него у извештајима полицајаца њиховим претпостављеним од 7. новембра 2007. године (видети ст. 8, 11. и 16. у горњем тексту). Лекарски извештај од 22. септембра 2008. године је такође суштински потврдио налазе овог прегледа, као и постојање повреда фотографисаних 8. новембра 2007. године (видети став 16. у горњем тексту). Слично томе, у вези са петим подносиоцем

представке, иако је лекари нису прегледали 13. новембра 2007. године, или после тога, записник који је сачинио истражни судија и фотографије направљене 8. новембра 2007. године, чија веродостојност никада није доведена у питање, су на исти начин доказали додатне повреде у поређењу са онима наведеним у односном полицијском извештају од 7. новембра 2007. године (видети ст. 8. и 9. у горњем тексту).

78. Пошто Влада није понудила никакво објашњење за разлике између повреда које је полиција потврдила 7. новембра 2007. године и оних касније утврђених, и пошто није вероватно да је нека од тих повреда, које су јасно достигле праг члана 3., могла бити претрпљена пре догађаја од 6. новембра 2007. године, Суд не може а да не утврди да је дошло до повреде члана 3. Конвенције због нечовечног и понижавајућег поступања које су претрпели први, други, трећи и четврти подносилац представке.

(б) Процесни аспект

79. Суд подсећа да када неко лице веродостојно тврди да је претрпело поступање супротно члану 3. код државних органа, та одредба, тумачена заједно са општом обавезом према члану 1. Конвенције да се „јемче свакоме у својој надлежности права и слободе одређене у ... ове Конвенције“, подразумева постојање делотворне званичне истраге (видети, међу многим ауторитетима, *Labita*, цитиран у горњем тексту, став 131.). Без обзира на начин истраге, власти морају поступити чим се поднесе званична притужба.

80. Чак и када, стриктно говорећи, притужба није поднета, истрага се мора почети ако постоје довољно јасне назнаке да је било злостављања (видети *Станимировић против Србије*, број 26088/06, став 39., 18. октобар 2011. године). Од жртава наводних повреда се не тражи да саме кривично гоне полицајце осумњичене за злостављање. То је дужност јавног тужиоца који је за то боље опремљен (*Stojnšek против Словеније*, број 1926/03, став 79., 23. јун 2009. године; и *Оташевић против Србије*, број 32198/07, став 25., 5. фебруар 2013. године). Ако подносилац представке и поред тога преузме кривично гоњење и издејствује суђење против полицајаца оптужених за злостављање, тај поступак постаје нераздвојив део предмета и мора се узети у обзир (видети *В. Д. против Хрватске*, број 15526/10, став 53., 8. новембар 2011. године; *Butolen против Словеније*, број 41356/08, став 70., 26. април 2012. године; и *Оташевић*, цитиран у горњем тексту).

81. Суд је такође утврдио да би истрага требало да доведе до идентификације и кажњавања одговорних. Иначе, општа законска забрана мучења и нечовечног и понижавајућег поступања и кажњавања била би, упркос њеном основном значају, неделотворна у пракси, а у неким случајевима службена лица би могла да злоупотребе

своја права у оквиру контроле некажњавања у пракси (видети *Labita*, цитиран у горњем тексту, став 131.). Истрага мора такође да буде темељна: органи морају увек озбиљно покушати да утврде шта се десило и не би требало да се ослањају на нагле или неосноване закључке ради завршетка истраге или да на њима заснивају своје одлуке. Штавише, истрага мора бити брза и независна. Најзад, истрага мора пружити довољан елемент јавног испитивања да се осигура одговорност. Док се степен јавног испитивања може разликовати, лицу које се жали мора се пружити делотворан приступ истражном поступку у свим случајевима (видети *Vati и други против Турске*, бр. 33097/96 и 57834/00, став 137., ЕЦХП 2004-IV).

82. У конкретном предмету, пошто је већ утврдио материјалну повреду члана 3, Суд даље примећује да су се први, други, трећи и четврти подносилац представке заиста притуживали због злостављања од стране полиције. Они су то чинили пред истражним судијом и у присуству јавног тужиоца, као и судским и жалбеним већима (видети ст. 9, 20. и 21. у горњем тексту). Ипак, и поред тога што Конвенција и домаћи закон затевају да се навод ове врсте разматра по службеној дужности (видети ст. 80. и 35. у горњем тексту, тим редом), надлежни органи никада нису покренули посебну истрагу због злостављања, са циљем да се идентификују *и казне* одговорни (видети *Хајнал против Србије*, број 36937/06, став 99, 19. јун 2012. године). Кривични предмет против првог, другог и трећег подносиоца представке, у коме су поднели пријаве због злостављања како би се неки од спорних доказа искључили, свакако није могао да постигне ово друго. Стога је јасно да горе наведени стандарди нису испоштовани. Према томе, Суд одбија прелиминарну примедбу Владе и налази да је дошло до повреде члана 3. Конвенције у односу на првог, другог, трећег и четвртог подносиоца представке.

II. НАВОДНЕ ПОВРЕДЕ ЧЛАНА 5. КОНВЕНЦИЈЕ

83. Први, други и трећи подносилац представке притуживали су се према члану 5. да озбиљност могуће казне и природа наводног кривичног дела не могу, сами по себи, оправдати њихов притвор у истрази пре њихове првобитне оптужбе 10. јула 2009. године.

84. Суд сматра да ове притужбе треба разматрати према члану 5. став 3. Конвенције, који гласи како следи:

„Свако ко је ухапшен или лишен слободе сходно одредбама из става 1.ц овог члана мора без одлагања бити изведен пред судију или друго службено лице законом одређено да обавља судске функције и мора имати право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може се условити јемствима да ће се лице појавити на суђењу.“

1. Допуштеност

85. Влада је констатовала да је само трећи подносилац представке искористио уставну жалбу. Први и други подносилац представке, према томе, нису исцрпели доступан и делотворан домаћи правни лек. Да поткрепи своју примедбу, Влада је подсетила да је Уставни суд био утврдио повреде Устава чак и у ситуацијама где су жалбе уложене пре 7. августа 2008. године.

86. Први, други и трећи подносилац представке су тврдили да се уставна жалба не може сматрати делотворним домаћим правним леком. У сваком случају, трећи подносилац представке је искористио овај правни пут који је можда могао бити користан и за првог и другог подносиоца представке, да је Уставни суд пресудио у његову корист (видети став 30. у горњем тексту).

87. Суд подсећа да је више пута утврдио да би уставну жалбу требало, у начелу, сматрати делотворним домаћим правним леком, у оквиру значења члана 35. став 1. Конвенције, у вези са представкама против Србије поднетим од 7. августа 2008. године (видети, на пример, *Винчић и други против Србије*, бр. 44698/06 et seq., став 51., 1. децембар 2009. године; *Шоргић против Србије*, број 34973/06, став 76., 3. новембар 2011. године; и *Хајнал*, цитиран у горњем тексту, став 122.). Он не види ниједан разлог да утврди другачије у предметном случају, и примећује да су први, други и трећи подносилац представке поднели своју представку Суду 7. јануара 2008. године. Примедба Владе с тим у вези се према томе мора одбацити, пошто се подразумева да би такође било неприкладно да се ситуација на коју се жали у вези са продужавањима притвора у истрази дели на део пре и после наведеног датума (видети, уз одговарајуће измене, *Belevitskiy против Русије*, број 72967/01, став 99., 1. март 2007. године; *Sizov против Русије*, број 33123/08, став 44., 15. март 2011. године; *Smirnova против Русије*, бр. 46133/99 и 48183/99, став 66., ЕЦХП 2003-IX (изводи); и *Idalov против Русије* [ВВ], број 5826/03, став 130., 22. мај 2012. године; видети такође став 24. у горњем тексту у вези са приступом Уставног суда овом питању).

88. Суд даље констатује да притужбе подносилаца представке нису очигледно неосноване у оквиру значења члана 35. став 3 (а) Конвенције. Он такође констатује да нису недопуштене ни по једној другој основи. Оне се, према томе, морају прогласити допуштеним.

2. Основаност

(а) Поднесци странака

89. Влада је констатовала трајање притвора у истрази првог, другог и трећег подносиоца представке и остала при ставу да је све то време постојала основана сумња да су они извршили кривична дела у

питању. Та кривична дела су била веома озбиљна, а њихови починиоци су представљали велику друштвену опасност, као што је потврђено њиховом коначном осудом. Заиста, на конференцији за штампу, полицајци су изјавили да је због серије пљачки у питању локално становништво већ почело да формира сопствене сеоске страже ради обезбеђења заштите. Коначно, Влада је тврдила да су налози за притвор које подносиоци представке оспоравају, имали конкретно и потпуно одговарајуће образложење.

90. Први, други и трећи подносилац представке потврдили су своје притужбе, додавши да би само образложење налога за притвор требало да буде релевантно за разматрање од стране Суда, а не друге околности које су домаћи судови узели у обзир или оне на које се Влада позвала у својим поднесцима. Такође, алтернативе притвору нису никада разматране на домаћем нивоу (видети став 36. у горњем тексту).

(б) Оцена Суда

91. Као што је утврђено у предмету *Neumeister* против Аустрије (пресуда од 27. јуна 1968. године, став 4., серија А број 8, стр. 37.), други део члана 5. став 3. судским органима не даје могућност избора да оптуженог изведу на суђење у разумном року или да му одобре привремено пуштање на слободу до суђења. До осуде, он или она морају се сматрати невиним, а сврха одредбе која се разматра је у суштини да се тражи привремено пуштање појединца на слободу када континуирани притвор престане да буде оправдан.

92. Ова врста притвора може једино бити оправдана у датом случају ако постоје посебне назнаке истинског захтева јавног интереса који претеже над правилом поштовања слободе појединца утврђеног у члану 5. Конвенције (видети, међу другим ауторитетима, *Kudła против Пољске* [ВВ], број 30210/96, став 110. et seq, ЕЦХР 2000-ХI).

93. Одговорност је првенствено на домаћим правосудним органима да осигурају да притвор у истрази оптуженог лице не прелази разуман рок. У том смислу, они морају разматрати све чињенице којима се тврди или оспорава постојање важног јавног интереса који оправдава одступање од правила из члана 5. и навести их у својим одлукама о захтевима за ослобађање (видети, на пример, *Weinsztal против Пољске*, број 43748/98, пресуда од 30. маја 2006. године, став 50.). У суштини, на основу разлога датих у овим одлукама и на основу чињеница које је подносилац представке навео у својим жалбама, Суд је позван да донесе одлуку да ли је дошло до повреде члана 5. став 3. или не (видети *Labita*, цитиран у горњем тексту, став 152.).

94. Непрекидно постојање основане сумње да је ухапшено лице извршило неки прекршај је услов *sine qua non* законитости продуженог притвора, али проласком времена то више није довољно и Суд мора

онда утврдити да ли други разлози које наведу судски органи и даље оправдавају лишавање слободе. Где су такви разлози били „релевантни“ и „довољни“, Суд се мора такође уверити да су национални органи показали „посебну марљивост“ у вођењу поступка у питању (видети, међу другим ауторитетима, *Letellier против Француске*, пресуда од 26. јуна 1991. године, серија А број 207, став 35.; *Yağcı и Sargin против Турске*, пресуда од 8. јуна 1995. године, став 50., серија А број 319-А).

95. За разлику од првог дела члана 5. став 3., у другом делу не постоји изричит захтев „хитности“. Потребно испитивање, међутим, било захтева самог подносиоца представке или судије на његову или њену сопствену иницијативу, мора бити довољно брзо, како би се неоправдано лишавање слободе задржало на прихватљивом минимуму (видети *McCaу против Уједињеног Краљевства*, цитиран у горњем тексту, став 46.).

96. Сваки пут када се притвор због опасности од бекства може избећи јемством или другим гаранцијама, оптужени се мора пустити на слободу, а национални органи су обавезни да увек прописно размотре такве алтернативе (видети, уз одговарајуће измене, *G.K. против Пољске*, број 38816/97, став 85., 20. јануар 2004. године), иако је чињеница да се од њих не може захтевати да се разматрање одређивања јемства обави брже од првог аутоматског разматрања притвора подносиоца представке (видети *McCaу* цитиран у горњем тексту, став 47.).

97. У конкретном предмету, први, други и трећи подносилац представке остали су у притвору у истрази више од годину дана и осам месеци – од 6. новембра 2007. године до 10. јула 2009. године. Домаћи судови су продужили притвор једанаест пута, ослањајући се на озбиљност могуће казне и природу наводног кривичног дела (видети ст. 6, 9. и 24. у горњем тексту). Иако је тачно да из разлога њихове посебне тежине и реаговања јавности на њих неки прекршаји могу довести до друштвеног узнемирења које би могло оправдати притвор у истрази, овај разлог би се могао сматрати релевантним и довољним само под условом да је заснован на чињеницама које би могле показати да би пуштање оптуженог заправо нарушило јавни ред (видети *Letellier*, цитиран у горњем тексту, став 51.). У овом предмету ти услови нису испуњени. Домаћи судови су оценили потребу да се притвор у истрази настави са прилично апстрактног и формалистичког становишта, узимајући у обзир само озбиљност могуће казне и природу наводног кривичног дела. У поновљеним образложењима они никада нису расправљали о могућем реаговању јавности због пуштања на слободу првог, другог и трећег подносиоца представке нити су се позвали на ово питање. Њега је једино поменула полиција на конференцији за штампу, али се на основу тога на њега није могла

изјавити жалба у оквиру кривичног поступка, а и Влада у запажањима пред Судом, али и тада само у контексту формирања сеоских стража од стране локалног становништва пре хапшења наведених подносилаца представке.

98. С обзиром на горе наведено, дошло је до повреде члана 5. став 3. Конвенције у односу на првог, другог и трећег подносиоца.

III. НАВОДНЕ ПОВРЕДЕ ЧЛАНА 6. СТ. 2. И 8. КОНВЕНЦИЈЕ

99. Први, други, трећи и четврти подносилац представке су се даље притуживали да је полиција, тиме што је на конференцији за штампу њих помињала као чланове криминалне групе и учинила доступним њихове фотографије штампи, повредила чланове 6. ст. 2. и 8. Конвенције.

100. Најзад, четврти и пети подносилац представке су се притуживали према члану 8. Конвенције да нису могли да добију никакве информације о узорцима ДНК анализе узетим од њих 6. новембра 2007. године и што, ако се још чувају, нису уништени.

101. Одредбе Конвенције на које су се подносиоци представке позвали, у релевантном делу, гласе како следи:

Члан 6. став 2.

„Свако ко је оптужен за кривично дело мора се сматрати невиним све док се не докаже његова кривица на основу закона.“

Члан 8.

„Свако има право на поштовање свог приватног ...живота ...

Јавне власти неће се мешати у вршење овог права сем ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересу националне безбедности, јавне безбедности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.“

А. Поднесци странака

102. Влада је тврдила да су први, други, трећи, четврти и пети подносилац представке пропустили да исцрпе доступна правна средства у парничном поступку на основу релевантних одредаба Закона о облигационим односима и/или Закона о јавном информисању. Она је даље подсетила да се Конвенција непосредно примењује у правном систему Србије.

103. У вези са притужбама због узимања ДНК узорака од четвртог и петог подносиоца представке, Влада је даље констатовала да је њихов захтев да се они униште био поднет пре окончања кривичног поступка

против њих. Коначно, иако није било посебних домаћих закона о чувању и аутоматском уништавању ДНК узорака узетих у горе наведеном контексту, подносиоци представке су требали да употребе наведене правне лекове у парничном поступку, који би омогућили накнаду и/или објаву судске одлуке, у зависности од околности. У сваком случају, опште одредбе Законика о кривичном поступку и Закона о заштити података о личности и даље су се примењивале.

104. Први, други и трећи подносилац представке тврдили су да би подношење тужбе у парничном поступку подразумевало значајне логистичке потешкоће, посебно имајући у виду њихов притвор/затварање, и да би у сваком случају парнични предмет трајао годинама.

Б. Оцена Суда

1. Релевантна начела

105. Обавеза исцрпљења домаћих правних лекова захтева од подносиоца представке да нормално искористи правна средства која су делотворна, довољна и доступна у вези са његовим или њеним патњама на основу Конвенције. Питање права из Конвенције не мора бити изричито постављено у домаћем поступку под условом да је притужба поднета барем прећутно (видети *Castells против Шпаније*, 23. април 1992. године, став 32., серија А број 236; и *Akdivar и други против Турске*, 16. септембар 1996. године, став 66., *Извештају* 1996-IV).

106. Да би било делотворно, правно средство мора бити у стању да непосредно исправи спорно стање ствари и мора понудити разумне изгледе за успех (видети *Balogh против Мађарске*, број 47940/99, став 30., 20. јул 2004. године; и *Sejdovic против Италије* [BB], број 56581/00, став 46., ЕЦХР 2006-II). У оној мери у којој на националном нивоу постоји правни лек који омогућава домаћим судовима да бар суштински размотре тврдњу о повреди датог права према Конвенцији, тај правни лек би требало исцрпети (видети *Azinas*, цитиран у горњем тексту, став 38.). У државама у којима је Конвенција део закона земље, у притужби подносилац мора да се позове на њене одредбе ако је то једини начин да се добије тражено обештећење (видети *Van Oosterwijck против Белгије*, пресуда од 6. новембра 1980. године, став 33., серија А број 40). Суд је, међутим, такође често подвлачио потребу да се правило исцрпљења примењује са одређеним степеном флексибилности и без претераног формализма (видети *Ringeisen против Аустрије*, 16. јул 1971. године, став 89., серија А број 13; и *Akdivar*, цитиран у горњем тексту, став 69.).

107. У погледу терета доказивања, на Влади је, која тврди да нису исцрпљена домаћа правна средства, да увери Суд да је правно средство било делотворно, доступно и у теорији и у пракси у релевантном тренутку (видети, између осталог, *Vernillo против Француске*, пресуда од 20. фебруара 1991. године, став 27., серија А број 198, и *Dalia против Француске*, пресуда од 19. фебруара 1998. године, став 38., Извештаји 1998-I). Једном, када је овај терет доказивања задовољен, на подносиоцу представке је да утврди да је правно средство које је Влада понудила заправо исцрпљено или да је из неког разлога неадекватно и неделотворно у посебним околностима и да су постојале посебне околности које су њега или њу ослобађале тог захтева (видети *Dankevich против Украјине*, број 40679/98, став 107., 29. април 2003. године; и *Akdivar*, цитирана у горњем тексту, став 68.).

2. Примена ових начела на конкретан предмет

108. Имајући на уму горе наведено и ако се вратимо на предметни случај, Суд примећује да чланови 157, 199. и 200 Закона облигационим односима, узети заједно, прописују, између осталог, да свако ко је претрпео страх, физички бол или душевну патњу због повреде угледа, личног интегритета, слободе или других права личности има право да тражи објаву судске одлуке, материјалну накнаду и захтева друге видове накнаде „који би могли“ омогућити одговарајуће нематеријално задовољење. Домаћи парнични судови су примењивали те одредбе у корист тужилаца у контексту, на пример, права окривљеног на претпоставку невиности као и у контексту дискриминације, где су поред накнаде, досуђивани одговарајућа објава судске одлуке укључујући и престанак дискриминаторног поступања и објављивање извињења (видети став 43. у горњем тексту). Штавише, члан 172. став 1. Закона о облигационим односима прописује одговорност државе у случајевима погрешног поступања или грешке полиције, као што се види из једног броја пресуда парничних судова донетих на овој основи (видети став 44. у горњем тексту).

109. Суд даље констатује да члан 84. Закона о јавном информисању конкретно прописује да је држава одговорна за било какву и сваку штету насталу објављивањем нетачних или непотпуних информација датих од стране неког владиног органа. Према чл. 85. и 86. истог закона, такав поступак се води по хитном поступку (видети ст. 47. и 48. у горњем тексту).

110. Најзад, Суд подсећа да члан 18. Устава прописује „непосредну примену“ људских права зајемчених ратификованим међународним уговорима, и утврђује да се одредбе у вези са људским правима тумаче сагласно, између осталог, „пракси међународних институција“ којима је поверена њихова примена (видети став 29. у горњем тексту). С тим у

вези, такође, постоји домаћа судска пракса, посебно пресуде парничних судова које признају, између осталог, наводне повреде члана 8. Конвенције у контексту „приватног живота“, укључујући, између осталог незаконито снимање фотографија, и досуђивање накнаде тужиоцима, према случају (видети ст. 51. и 52. у горњем тексту).

111. С обзиром на горе наведено, Суд је мишљења да је требало да први, други, трећи, четврти и пети подносилац представке покрену парнични поступак, на основу Закона о облигационим односима (видети, уз одговарајуће измене, *Најнал*, цитиран у горњем тексту, став 142.; *Костић против Србије* (одлука), број 40410/07, став 60., 17. септембар 2013. године; и *Gorgievski против Бивше Југословенске Републике Македоније* (одлука), број 18002/02, 10. април 2006. године), Закона о јавном информисању, Устава и/или Конвенције, посебно зато што постојање пуких сумњи у изгледе за успех одређеног правног средства које очигледно није бесмислено, није ваљан разлог да се тај пут за накнаду не исцрпи (видети *Akdivar*, цитиран у горњем тексту, став 71.). У парничном поступку су, стога, могли тражити накнаду и/или неку другу врсту обештећења „у стању“ да обезбеди одговарајуће нематеријално задовољење, укључујући и, према околностима, захтев за уништење ДНК узорака чуваних у Институту за судску медицину у Новом Саду (видети, с тим у вези, став 27. у горњем тексту и примити к знању да је наведена медицинска установа и сама упућивала да се ДНК материјал четвртог и петог подносиоца представке могао уништити на основу судске одлуке да се то учини). Све ово је, наравно, потпуно одвојено од сваке могућности за накнаду на основу Закона о заштити података о личности, који је Влада навела, али без конкретног позивања, у вези са четвртим и петим подносиоцем представке (видети ст. 49. и 50. у горњем тексту).

112. Даље се примећује да иако су први, други и трећи подносилац представке били лишени слободе до 22. децембра 2012. године ово, само по себи, није могло да их ослободи обавезе да поштују захтев исцрпљења у оквиру значења члана 35. став 1. Конвенције (видети, уз одговарајуће измене, *Х. против Уједињеног Краљевства*, број 6840/74, Одлука Комисије од 12. маја 1977. године, Одлуке и извештаји (ОР) 10, стр 5). Наведени подносиоци представке такође нису понудили убедљиве разлоге с тим у вези.

113. Најзад, овај предмет се мора разликовати од предмета *Матијашевић* и *Хајнал*, када је реч о питању исцрпљења у контексту притужби према члану 6. став 2. Конвенције (видети *Матијашевић против Србије*, број 23037/04, ст. 32. и 33., ЕЦХР 2006-Х; и *Хајнал*, цитиран у горњем тексту, став 121.). Посебно, у тим предметима подносиоци представке су се притуживали да је претпоставка невиности повређена због језика који су усвојили сами кривични

судови, због чега је Суд сматрао да се није могло оправдано очекивати да, пошто су се на то жалили у кривичном контексту, искористе и парничну тужбу. У овом предмету, међутим, први, други, трећи и четврти подносилац представке тврдили су да је њихово право на претпоставку невиности полиција повредила на конференцији за штампу. С тим у вези, јасно је да они нису имали доступна правна средства у оквиру кривичног поступка покренутог против њих и да је требало да, према томе, покушају да остваре обештећење у парничном поступку. Заиста, у спису предмета или у наведеним поднесцима подносилаца не постоји ништа што показује другачије.

114. С обзиром на горе наведено, притужбе првог, другог, трећег, четвртог и петог подносиоца представке морају се одбацити према члану 35. ст. 1. и 4. Конвенције због неисцрпљења домаћих правних лекова. Даље произилази да према томе није неопходно да се разматра да ли кћерка четвртог подносиоца представке има право да настави поступак пред Судом после очеве смрти (видети ст. 58. и 59. у горњем тексту).

IV. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

115. Члан 41. Конвенције прописује:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној страни.“

A. Штета

116. Први, други, трећи и четврти подносилац представке тражили су по 10.000 евра (ЕУР) на име накнаде претрпљене нематеријалне штете због повреде њихових права зајемчених чланом 3. Конвенције.

117. Први, други и трећи подносилац представке даље су тражили по 62.500 евра на име нематеријалне штете претрпљене као последицу повреда њихових права зајемчених према члану 5. Конвенције. С тим у вези, они су од Суда такође тражили да изузме из доказа пред домаћим судовима „њихове исказе дате полицији под принудом“.

118. Наведени подносиоци представке поднели су споразум о правичном задовољењу, као део њихових потписаних пуномоћја, и затражили да се сва накнада штете њима досуђена исплати непосредно њиховом адвокату.

119. Влада је оспорила ове захтеве.

120. Јасно је да су први, други, трећи и четврти подносилац представке претрпели одређену нематеријалну штету због кршења њихових права према члановима 3. и/или 5. став 3. Конвенције, која треба да им се надокнади. Процењујући на правичној основи, како се

то захтева чланом 41. Конвенције, Суд према томе досуђује првом, другом и трећем подносиоцу представке, као и кћерки четвртог подносиоца представке, госпођи Силвани Димовић, по 5.000 евра. Суд је такође узео у обзир и Владине примедбе (видети став 119. у горњем тексту) и одлучује да би ове износе требало исплатити лично подносиоцима представке и госпођи Димовић.

121. У вези са захтевом првог, другог и трећег подносиоца представке за изузеће из доказа пред домаћим судовима њихових исказа датих полицији, Суд констатује да је ово суштински питање процесне правичности, о коме се тренутно одлучује пред Уставним судом (видети став 22. у горњем тексту). Захтев се према томе мора одбацити.

Б. Трошкови

122. Трећи подносилац представке је тражио укупно 4.715 евра за трошкове пред домаћим судовима, као и за трошкове пред Судом.

123. Први, други и четврти подносилац представке тражили су по 1.200 евра за трошкове пред Судом.

124. Наведени подносиоци представке су доставили споразум о хонорару, као део њихових потписаних пуномоћја, и тражили да се трошкови који им се досуде исплате непосредно њиховом адвокату.

125. Влада је оспорила ове захтеве.

126. Према пракси Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој се докаже да су заиста и неопходно настали и да су, такође, разумни у погледу износа. То значи, да је подносилац представке морао да их плати или је обавезан да их плати, на основу законске или уговорне обавезе и да се нису могли избећи како би се спречила утврђена повреда или остварило обештећење.

127. У конкретном предмету, узевши у обзир документа која поседује и горе наведене критеријуме, Суд сматра да је разумно да се само трећем подносиоцу представке досуди износ од 2.750 евра за трошкове пред домаћим судовима, а првом, другом и трећем подносиоцу представке и кћерки четвртог подносиоца представке, госпођи Силвани Димовић, свима укупно 1.800 евра за трошкове пред Судом, који ће се исплатити директно њиховом правном заступнику, ВЈБ (видети *Хајнал*, цитиран у горњем тексту, ст. 153. и 154.).

В. Законска камата

128. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД, ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Одлучује* да примедбу Владе на неисцрпљење домаћих правних средстава у односу на притужбе првог, другог, трећег и четвртог подносиоца представке према члану 3. Конвенције разматра заједно са основаношћу њихових притужби и одбија је;
2. *Проглашава* притужбу петог подносиоца представке према члану 3. Конвенције недопуштеном;
3. *Проглашава* притужбе првог, другог, трећег и четвртог подносиоца представке према члановима 6. став 2. и 8. Конвенције, у вези са конференцијом за штампу коју је полиција организовала и поделу њихових фотографија том приликом, недопуштеним;
4. *Проглашава* притужбе четвртог и петог подносиоца представке према члану 8., у вези са ДНК узорцима, недопуштеним;
5. *Проглашава* преостали део представке допуштеним;
6. *Утврђује* да је дошло до повреде материјалног аспекта члана 3. Конвенције у односу на првог, другог, трећег и четвртог подносиоца представке;
7. *Утврђује* да је дошло до повреде процесног аспекта члана 3. Конвенције у односу на првог, другог, трећег и четвртог подносиоца представке;
8. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 5. став 3. Конвенције у односу на првог, другог и трећег подносиоца представке;
9. *Утврђује*
 - (а) да Тужена држава треба да исплати првом, другом и трећем подносиоцу представке, као и кћерки четвртог подносиоца представке, госпођи Силвани Димовић, у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе, који ће се претворити у

националну валуту Тужене државе по курсу важећем на дан исплате:

(i) првом, другом и трећем подносиоцу представке, као и кћерки четвртог подносиоца представке, госпођи Силвани Димовић, лично по 5.000 евра (пет хиљада евра), плус порез који се може наплатити, на име нематеријалне штете;

(ii) трећем подносиоцу представке, преко његовог правног заступника, господину В. Јухас Ђурићу, 2.750 евра (две хиљаде седам стотина педесет евра), плус порез који се може наплатити трећем подносиоцу представке, на име трошкова пред домаћим судовима;

(iii) првом, другом и трећем подносиоцу представке, као и кћерки четвртог подносиоца представке, госпођи Силвани Димовић, преко њиховог правног заступника, господина В. Јухас Ђурића, свима укупно 1.800 евра (једна хиљада осам стотина евра), плус порез који се од њих може наплатити, на име трошкова пред Судом;

(б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведени износ по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена;

10. *Одбија* преостали део захтева подносилаца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском, и достављено у писаној форми дана 7. јануара 2014. године, према Правилу 77 ст. 2. и 3. Пословника Суда.

Stanley Naismith Guido Raimondi
Секретар Председник

У складу са чланом 45. став 2. Конвенције и Правилем 74 став 2. Пословника Суда, посебно мишљење судије Сајó је приложено уз ову пресуду.

САГЛАСНО МИШЉЕЊЕ СУДИЈЕ САЈО

Иако се слажем са мојим колегама, сматрам да је неопходно да наведем разлоге зашто притужбе према члану 3. сматрам допуштеним. Влада је тврдила да су први, други и трећи подносилац представке пропустили да исцрпе правне лекове доступне у кривичном поступку. Суд сматра да ова примедба задире у саму срж питања да ли су наведени подносиоци представке претрпели процесну повреду члана 3., и разматрао ју је у оквиру основаности. У анализи основаности наводне бруталности полиције, Суд је навео да је требало спровести делотворну званичну истрагу. Суд је наставио како следи: „Чак и када, стриктно говорећи, притужба није поднета, истрага се мора почети ако постоје довољно јасне назнаке да је било злостављања (видети *Станимировић против Србије*, број 26088/06, став 39., 18. октобар 2011. године). Од жртава наводних повреда се не тражи да саме кривично гоне полицајце осумњичене за злостављање. То је дужност јавног тужиоца који је за то боље опремљен (*Stojnšek против Словеније*, број 1926/03, став 79., 23. јун 2009. године; и *Оташевић против Србије*, број 32198/07, став 25., 5. фебруар 2013. године).”

Ово је повезано са непостојањем почетне притужбе подносилаца представке. Суд је мишљења да је у сличним ситуацијама потребна истрага по службеној дужности. Питање допуштености је, међутим, мало другачије. Оно се односи на употребу доступних правних лекова у предметима где не дође до истраге. Где постоји делотворан правни лек да се непостојање истраге, или њени недостаци, исправе, начело супсидијарности захтева да се употреби такав делотворан правни лек. У овом предмету, у начелу је за подносиоце представке постојала могућност покретања „супсидијарног“ гоњења. Ова могућност постоји без обзира на чињеницу да је кривично гоњење полицајаца осумњичених за злостављање дужност тужиоца (када он или она за то сазна, чак и када не постоји формална притужба). Не постоји сумња да овај Суд захтева исцрпљење домаћег правног лека где национални систем нуди могућност жалбе суду против одлуке тужиоца да нема основа за кривично гоњење у предметима према члану 3. Иста логика важи где национални систем нуди могућност покретања супсидијарног гоњења, све док је тај правни лек делотворан.

Ако се вратимо на предметни случај, може се тврдити да у Србији члан 61. Кривичног законика Србије прописује да, ако јавни тужилац одлучи да нема основа за оптужницу, он о тој одлуци мора да обавести оштећену страну; оштећена страна онда има право да преузме кривично гоњење у предмету у сопствено име, као „супсидијарни тужилац“ (видети став 40. пресуде). Другим речима, подносилац представке може да поступа као „супсидијарни тужилац“ тек пошто буде обавештен о негативној одлуци тужиоца. У конкретном предмету,

без обзира на налог судије да се прибаве медицински докази, јавни тужилац није предузео истражне радње (видети ст. 11. и 16.). Нејасно је како су подносиоци представке могли искористити своје право да покрену супсидијарно кривично гоњење, на које се у сваком случају примењују изузетно кратки рокови. Терет доказивања делотворности неког правног лека је на Влади. Влада не наводи како би, у посебним околностима, супсидијарно кривично гоњење могло бити делотворно. Према томе, притужбе према члану 3. су допуштене.